

Despertar paraules mortes

Dès de Gandia s'ha pres la decisió de comarcalitzar els arxius municipals de la Safor dins d'una relació interactiva. És l'últim intent de vivificar el discurs del ciutadà sobre la seua memòria.

Alvar Garcia (esquerra) i Jesús Alonso (dreta) s'encarreguen de dur endavant el pla de comarcalització arxivística.

No hi trobareu cucs ni tampoc flors pansides. Però si entreu a la majoria d'arxius municipals, la sensació que us trobeu davant d'un cementiri formarà part de la vostra pell. Són turrons cadavèrics de papers, que vertebren, paradoxalment, la memòria d'un poble. Al País Valencià, Àlvar García –bibliotecari municipal i arxiver de Gandia– i el seu company Jesús Alonso estan al front d'una iniciativa que pretén llevar el regust a ossam dels arxius municipals i convertir-los en un banc de dades d'originals. Adequar-los a la societat de la informació de què, inextricablement, han de formar part.

La Safor com a exemple. La situació valenciana pel que fa als arxius, tant de l'administració autonòmica com de les municipals,

és d'abandó. No són documents consultats pel gran públic, com pugen ser els llibres d'una biblioteca, i, en moltes ocasions, ni es compta amb una persona que es dedique a ordenar-los. S'amunteguen els fulls en espera no se sap de què. "De fet, al País Valencià no existeix política d'arxius –diu Àlvar García–. La Generalitat ha aprovat pressupostos per a mobiliar per emmagatzemar arxius i ha donat beques per a personal que ha viatjat puntualment pels diversos pobles ordenant-los."

Tenint en compte com és d'efímera la solució del becari de visita allada, García i Alonso ja fa temps que han optat per una proposta distinta, basada en una centralització microfilmada en la capital de la comarca dels arxius del territori en qüestió, al mateix temps que s'impulsaria la figura d'un arxiver iti-

nerant que ordenaria cíclicament els originals *in situ*. "En cap moment ens hem proposat traslladar els documents històrics o administratius dels diversos pobles a la capital de la comarca, sinó microfilm-los per tenir-ne constància i introduir-los en un programa informàtic que els integre en un sol fons", apunta Alonso.

Així la fórmula consisteix a establir una quota de pagament anual segons les necessitats de control i ordenació de cada municipi –és a dir, els més menuts necessitaran menys feina. A la Safor, la comarca pionera, aquesta quota oscil·la entre les 90.000 i 300.000 pessetes. I és el Centre Cultural de Gandia on centren els seus esforços Àlvar García i Jesús Alonso. Els locals inclouen l'arxiu històric de la ciutat, la biblioteca comarcal per a investigacions i el centre comar-

cal d'arxius, el cor d'aquesta iniciativa. També ha rebut els arxius microfilmats de la família Osuna, que contenen tota la documentació relativa al patrimoni ducal dels Borja i es conserven a l'Arxiu Històric Nacional de Toledo. El projecte de Gandia —que té la vocació d'estendre's en poc temps a la resta de les comarques centrals— ha germinat al llarg de la dècada dels 80, tot i que des de fa solament dos anys compta amb 2 milions anuals de subvencions de la Conselleria de Cultura. Encara que serà a partir de gener del 97 quan es posarà en funcionament, García i Alonso ja han fet inventari de més de 20 pobles de la comarca i Alonso afegeix: “Ens hem trobat en diverses ocasions amb un maltractament i una desatenció absoluts dels documents. Per a molts polítics, les coses que no donen un benefici immediat en temes com impostos —com sí ho fa la documentació administrativa— no són dignes de ser ateses. Si hi afegim que no hi ha un control supramunicipal per comprovar si es mantenen els arxius, i que habitualment hi ha problemes de locals i de personal, tenim un terreny adobat perquè es produeix un gran abandó”.

El programa pilot s'ha dut endavant als pobles de la Mancomunitat de Municipis de la Safor, que integra 29 dels 31 pobles de la comarca (només Xeresa i Vilallonga en queden fora). En aquests moments, 16 pobles de la mancomunitat ja s'han adherit mitjançant un conveni al pla de Gandia. “El preu és econòmic i el servei pot solucionar problemes als municipis. Un dels objectius que perseguim amb l'extensió del projecte és que es prepare el terreny d'acollida amb centres comarcals dotats amb personal i infraestructures adients que arreglen per a l'investigador el material filmat dels pobles de la seua àrea d'influència— afirma Àlvar García—, i així es podria decidir quin arxiu s'especialitza en una matèria determinada”. García assenyalava al núm. 2 d'*Espai obert*, la revista d'assaig i investigació de les comarques centrals: “Pot ser que quan els arxius es transformen en centres de recursos

arriben fins i tot a considerar-se no solament útils sinó imprescindibles.”

Camins no convergents. Més enllà de la novetat al País Valencià, el desig dels investigadors està inspirat, i complementat, en dos aspectes que a Catalunya s'orienten de forma separada. La comarcalització i l'arxiver itinerant duen aquí sendes sense confluència. La regidora de Turisme i del Servei de la Dona de l'Ajuntament de Manresa, Emma Vila, ha estat de fet en contacte amb Àlvar García i Jesús Alonso per explicar-los què és el que ella fa a la comarca de Bages. “Com feien els arxivers intercomunalment francesos, em dedico a visitar els municipis de 2.000 a 10.000 habitants posant en ordre els seus arxius”. Sant Joan de Vila

d'un sol cos”, continua la regidora de Manresa. Carles Vicente, de la Diputació de Barcelona, afegeix: “La iniciativa és agrupar pobles per proximitat geogràfica, i la Diputació assumeix les despeses en la primera fase. Després, els ajuntaments paguen proporcionalment al funcionari les hores setmanals que aquest ocupe en cada consistori (el sou guia que recomana la diputació és de 300.000 pessetes brutes al mes). Ja ho fan 51 dels 313 ajuntaments de Barcelona, i, en realitat, això funcionaria estupendament coordinat amb els consells comarcals”.

Però no és així de moment. La Diputació de Barcelona (en mans del PSC) s'ha decantat per aquest periple itinerant. I és que la Generalitat de Catalunya, des de la promulgació de la Llei d'Arxius el

RAFA GIL

El projecte de Gandia té vocació d'estendre's a la resta de les comarques centrals i fa dos anys que compta amb subvencions anuals.

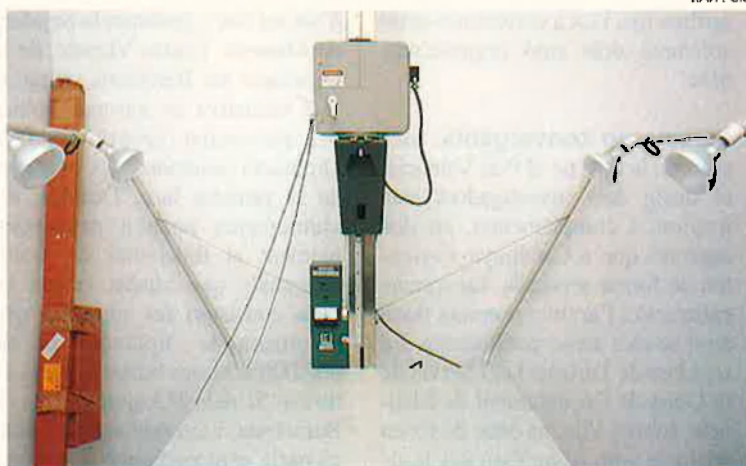

L'arxiu de cartells forma part de l'arxiu històric de Gandia. Com la biblioteca comarcal d'investigacions i el centre comarcal d'arxius, forma part del Centre Cultural de la ciutat.

Torrada, Sant Vicenç de Castellet, Monistrol de Montserrat, Avinyó i Castell Vell i Alvilart són els pobles a què acudeix Vila en una proposta impulsada a principi dels 90 per Ramon Alberc, aleshores president de la compacta Associació Professional d'Arxivers de Catalunya, a la qual donava suport la Diputació de Barcelona. Així, en altres comarques com el Garraf i el Berguedà hi ha també funcionaris que fan el mateix paper que Vila exerceix al Bages. “La Generalitat tendeix a considerar els arxius històrics distintament als administratius, i nosaltres ens decantem més per una concepció integral d'arxiu, on tots dos formen part

1985, ofereix la possibilitat de la centralització a través dels consells comarcals. Així, és possible traslladar l'arxiu històric municipals dels pobles que s'hi adhiereixen a una seu situada en el poble cap de comarca. Però això implica traslladar els originals, cosa que el diferència de l'intent valencià, que ha optat per la filmació de documents. La Generalitat de Catalunya disposa de 24 arxius comarcals, i com comenta Emma Vila: “És necessari que la Generalitat prengui atenció sobre la informació municipal administrativa recent, més enllà dels arxius històrics. El Parlament de Catalunya ha aprovat la reforma del mapa arxi-

La comarcalització dels arxius valencians es basa en la microfilmació dels arxius municipals i en una ordenació itinerant dels originals que es conserven als consistoris. En canvi, a Catalunya, l'acte de centralitzar documents es basa en el trasllat d'originals.

vístic, que farà més atenció als fons municipals que als arxius històrics comarcals, els particulars o els eclesiàstics.”

La necessitat d'una llei. A diferència de Catalunya, al País Valencià no hi ha cap llei que vetlle per la bona salut dels arxius municipals. Així, segons els últims convenis relacionats amb biblioteques firmats entre els diversos municipis i la Generalitat, queda en mans dels consistoris la concreció de la figura de l'arxiver, i això provoca que en molts casos es contracte persones amb preparació inferior a la necessària. Les associacions d'arxivers valencianes no tenen el poder d'altres, com la del Principat, i, en paraules de Javier Sánchez, encarregat de l'arxiu central de la Generalitat, “el mateix arxiu de València té condicions del segle passat, i els diners reals destinats cada any a

A diferència de Catalunya, el País Valencià no té cap llei que vetlle per la bona salut dels arxius municipals.

arxius no superen els 15 milions de pessetes. En realitat, la preocupació i dedicació autònoma pels arxius és bastant pobre”.

L'Associació de Bibliotecaris Valencians no ha deixat d'exigir una major implicació del govern autònom en la xarxa d'arxius locals que es concrete en la sig-

natura de convenis específics amb cada ajuntament. Així com un augment dels 30 milions anuals que, segons assegura l'Associació, dedica la Conselleria de Cultura a llibres per a les gairebé 350 biblioteques municipals de la seua xarxa.

Per la seua banda, Francesca Aleixandre, cap de servei de llibres, arxius i biblioteques de la Conselleria de Cultura, indica que és una quantitat superior a 1.000 milions els que al 96 s'han invertit en les tres branques del servei, inclosos els pressupostos per al projecte de la Biblioteca Valenciana del Monestir de Sant Miquel dels Reis i que s'han destinat més de 200 milions a la compra de llibres, i matisa: “També és molt necessària la Llei de Patrimoni Valencià, que encara no ha vist la llum. Només així la Generalitat tindria clar quin és el seu marc d'actuació i intervenció.” Aleixandre assegura creure en la necessitat d'estructurar convenis amb els diversos arxius: “Per això veig positiva la iniciativa de la Safor, perquè engegaria una dinàmica on els municipis anirien contagiats del bon desenvolupament d'aquest pla.” En aquest sentit, Francesca Aleixandre coincideix amb Jesús Alonso, un dels responsables del projecte de la Safor, a considerar que la idea és, com diu aquest, “una manera d'evitar que els arxivers i els arxius quedem definitivament arxivats”.

Joan M. Oleaque

 Generalitat de Catalunya
Departament de Treball

(L'entnem i l'atenem)

FONS SOCIAL EUROPEU

Servei Català de Col·locació

Si necessita cobrir un lloc de treball a la seva empresa té a la seva disposició els telèfons 902 22 11 11 i 902 22 10 44 (*)

(*) L'àmbit d'actuació del SCC legalment es cenyeix a Catalunya